

Ignacy Dec

"Dramat pytań egzystencjalnych : Ks. Józefa Tischnera filozofia dramatu jako próba odpowiedzi na pytania egzystencjalne", Jan Wadowski, Wrocław 1997 : [recenzja]

Wrocławski Przegląd Teologiczny 7/2, 201-202

1999

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

W całości rozprawa ks. dra Marka Chmielewskiego jest oryginalna, wnikliwa, krytyczna i twórcza. Autor wykazuje w niej dojrzałość naukową, profesjonalizm i dobrą znajomość zagadnienia i jego źródeł. Ze względu na syntetyczne zaprezentowanie dotychczasowego dorobku naukowego odnoszącego się do kwestii metodologicznych teologii duchowości i kompleksowe ujęcie statusu naukowego tejże dyscypliny teologicznej, uzasadniające jej autonomię i specyfikę oraz zaproponowanie na tej podstawie nowych, autorskich rozwiązań niektórych zagadnień metodologicznych (np. Integralna metoda personalna, podział źródeł, struktura teologii duchowości) praca ks. dra Marka Chmielewskiego nie ma podobnych w literaturze polskiej. Zresztą nie ma dotąd tak pełnego i syntetycznego opracowania prezentującego ustrukturalizowaną metodologicznie teologię duchowości. Z tego względu jest to praca pionierska i dlatego ma pełne prawo do zaistnienia na „rynku” naukowym.

Jednakże pod adresem pracy można sformułować kilka uwag o charakterze dyskusyjnym. W materii przedmiotu teologii duchowości można byłoby jeszcze zwrócić większą uwagę na chrześcijańskie doświadczenie duchowe w aspekcie dynamicznym. Skoro przedmiot formalny *quod* teologii duchowości stanowi proces kształtowania postaw duchowych przez człowieka, aktualizowanych pod wpływem doświadczenia duchowego, to należy te postawy rozpatrywać nie tylko przez pryzmat odniesienia emocjonalno-wartościującego, ale na równi z nim także przez pryzmat odniesienia intelektualno-poznawczego i behawioralnego. W odniesieniu do kwestii gnozeologicznych teologii duchowości nasuwa się pytanie o kryteria weryfikujące nie tyle obiektywność życia duchowego człowieka, ile jego regres. Wysuwane tu uwagi są formułowane według zasady *ad melius esse*, a zatem w niczym nie podważają samej substancji pracy.

Dokonana wyżej próba oceny pracy ks. dra Marka Chmielewskiego upoważnia do wyrażenia uznania dla jego naukowo-teologicznych klasyfikacji. Praca jest przygotowana bardzo starannie zarówno pod względem merytorycznym, jak i metodycznym. Metodę pracy Autor zadeklarował we wstępie, trzymając się jej wiernie w trakcie całego wywodu. Ukazuje go ona jako dojrzałego erudyty i wielkiej klasy specjalistę w dziedzinie teologii duchowości, który niezwykle swobodnie porusza się po obszernym materiale opracowań dotyczących kwestii metodologicznych. Biorąc pod uwagę postawienie nowego problemu i kompleksowość ujęcia fundamentalnych zagadnień metodologicznych teologii duchowości trzeba uznać, że współczesna myśl teologiczna ma w osobie ks. dra Marka Chmielewskiego dobrze przygotowanego pracownika, zdolnego do prowadzenia samodzielnych badań naukowych w zakresie teologii duchowości.

ks. Henryk Wejman

Jan Wadowski, *Dramat pytań egzystencjalnych. Ks. Józefa Tischnera, filozofia dramatu jako próba odpowiedzi na pytania egzystencjalne*, Wrocław 1997, ss. 255

W kulturze filozoficznej okresu powojennego w naszym kraju przewija się raz po raz nazwisko ks. Józefa Tischnera. Z jego myślą spotkać się dziś można nie tylko w poważnych dziełach filozoficznych czy też w różnych czasopismach filozoficznych i teologicz-

nych, ale także w pismach popularnych, przeznaczonych dla szerszych kręgów czytelników. Ks. Józef Tischner zabiera dziś głos nie tylko w sprawach akademickiej filozofii, ale coraz częściej wypowiada się w sprawach kościelnych, społecznych, a nawet politycznych. Dla jednych bywa wysokim autorytetem, dla innych jest postacią kontrowersyjną. Jest krytykowany nie tylko przez adwersarzy kościelnych, ale także przez myślicieli katolickich. Jest znanym w Polsce przeciwnikiem filozofii tomistycznej i sympatykiem fenomenologii i filozofii dialogu. W ostatnich latach zarysował dość oryginalny model filozofii, który nazwał filozofią dramatu. Jest to na gruncie polskim pewna nowość. W filozofii tej autor nawiązuje z jednej strony do nurtów filozofii współczesnej, w szczególności do fenomenologii, egzystencjalizmu i filozofii dialogu, a z drugiej – do myśli religijnej, judeo-chrześcijańskiej. Traktuje filozofię jako roztrząsanie pytań, problemów egzystencjalnych człowieka. Idąc za E. Levinasem, ks. Tischner jest zdania, że po Oświęcimiu i Koly-mie nie sposób uprawiać filozofii tak, jakby się nic nie stało.

Tą ciekawą propozycją ks. Tischnera zajął się w sygnalizowanej tu pozycji książkowej Jan Wadowski, młodszy pracownik naukowy Papieskiego Fakultetu Teologicznego we Wrocławiu. Książka autora składa się z pięciu rozdziałów. W pierwszym Wadowski ukazał kontekst historyczno-systemowy filozofii dramatu wskazał tu, co ks. Tischner zaczerpnął z fenomenologii, filozofii dramatu i egzystencjalizmu. W rozdziale drugim przedstawił samą koncepcję filozofii dramatu. Dokonał tego według tradycyjnego klucza, charakteryzując: przedmiot, cel i metody tej filozofii. Uwydatnił także jej religijny charakter. Rozdział trzeci zawiera zarys teorii pytań egzystencjalnych. Autor wyszedł tu nieco poza filozofię dramatu, jednakże ciągle pozostał w jej klimacie, ukazując filozofię jako podejmowanie i roztrząsanie pytań egzystencjalnych. Rozdział czwarty koncentruje się na niektórych praktycznych aspektach pytań egzystencjalnych, które dla konkretnego człowieka zdają się mieć większe znaczenie niż pozornie odległe rozważania teoretyczne. Wśród tych pytań autor zatrzymuje się na pytaniu o sens i o wartości. Przedstawia także sytuacje graniczne jako formę pytań egzystencjalnych: cierpienie, śmierć, wybór Boga (wiarę). W rozdziale piątym autor podejną wstępną ocenę filozofii dramatu. W sześciu paragrafach próbuje ocenić tę filozofię i pokazać jej miejsce w gronie głównych nurtów współczesnej filozofii.

Książka Jana Wadowskiego posiada duże zalety formalne i merytoryczne. Ma dobrą podstawą źródłową. Autor znalazł racjonalny klucz do zaprezentowania tischnerowskiego modelu filozofii rozsianej w jego licznych pracach zwartych i artykułach. Na uwagę zasługuje to, że autor nie jest tylko sprawozdawcą, ale ujawnia się jako dobry interpretator, analityk. Potrafi dystansować się do poglądów przedstawianego autora. Jednym słowem wykazuje dużą samodzielność i dojrzałość filozoficzną. Kunszt filozoficzny autora ujawnia się zwłaszcza w rozdziale piątym, w którym poddana jest dość dojrzałej ocenie filozofia krakowskiego myśliciela. Na polskiej scenie jest to pierwsza – wydaje się – bardzo udana próba krytycznego zaprezentowania tej filozofii jako próby odpowiedzi na pytania egzystencjalne.

Książka autora jest godna polecenia nie tylko miłośnikom filozofii ks. Józefa Tischnera, ale także wszystkim tym, których nurtują pytania egzystencjalne, zwłaszcza pytania o sens i wartości.

ks. Ignacy Dec